

BOLEDA I CASES, Ramon. *La ceràmica negra de Verdú. Cantirers i terrissaires. Estudi dels tallers i dels forns de Ramon Cardona i Francesc Corpàs. Pròleg a cura d'Emili SEMPERE.* Verdú: Grup de Recerca de les Terres de Ponent, 2014. Cum Laude, 4. 318 pàgs. i ils. [22 x 30].

El llibre es refereix a un ofici que està a punt d'extingir-se i que en l'actual societat té un ús residual. Per aquest motiu l'autor ha volgut fer un recull, en el qual s'exposin aspectes sobre els forns moruns i els espais de treball, així com s'esmenta que l'Ajuntament vol preservar algunes restes. La tradició del càntir a Verdú és molt antiga i aquesta s'ha anat renovant de generació en generació fins a mitjan del s. XX, en que molts obradors van haver de plegar.

El càntir negre de Verdú es venia molt a partir de l'últim quart del s. XIX fins el primer quart del s. XX; es varen crear moltes tipologies que s'exportaven a altres zones de la Península. En l'actualitat podem trobar aquests models en diversos museus dedicats a la terrissa. L'autor Ramon Boleda, ha procurat resseguir la història de la terrissa de Verdú emprant documentació d'arxiu i per mitjà de la història oral o contacte directe amb els actuals representants del sector.

A partir del període romà es localitzaren a la vila forns de ceràmica, per coure teules, toves, rajoles i elements de construcció. Les seves restes han estat trobades per mitjà de campanyes arqueològiques. De fet hi havia un forn comú teular a finals de l'Edat Mitjana. Els ss. XIV-XVI es construïren forns dins de la muralla, en els carrers de les Eres, Forn d'en Guasch, Margonell i carrer Nou, i de mica en mica extramurs al camí de sant Miquel.

Els primers cantirers documentats són Antoni Guasch pare i fill (ss. XIII-XIV); després a principis del s. XVI surt documentat Miquel Borrell, com a mestre cantarer. Reconstrueix l'autor la biografia d'aquests terrissaires i d'altres representants com els Orobitg, Porta, Duxins, Stalella, etc. Consten cantirers a sou que al no tenir taller propi es dedicaven també a fer de pagesos.

Hi va haver un gran creixement de cantirers durant els ss. XVI i XVII; s'establiren unes ordenances (que es troben a l'Arxiu parroquial de Verdú) i el 1605 es va fundar la Confraria de Sant Hipòlit, moment a partir del qual es redactaren contractes d'aprenents d'oficis i de venda comunitaria (amb preus, fornades i altres referències). Esmenta la seva festa i les característiques dels contractes. Es coneix que hi havia una taxa o talls que havien de pagar els cantirers (1651, 1652, 1653) i en el llibre de talls s'enregistra l'aportació en obra de cada terrisser. Cal recordar que gaudien un estatus dinerari i social superior a la resta dels pagesos de la zona.

S'aporta molta informació com la relació dels forns i obradors documentats (a les pp. 159-164 hi ha un gràfic i la relació), documentació sobre ordinacions redactades per l'Estat (1788), el llibre de la Unió de Canterers (a principis del s. XVIII) i informació sobre la "Sociedad de Alfareros la Industrial" a finals del s. XIX, en la qual

s'establien els preus unitaris, les bases per les quals s'havien de regir i l'obligació de portar tota l'obra feta a un magatzem.

Boleda presenta una tipologia i terminologia dels ss. XVI-XVIII, esmenta els terrers, la manera d'extracció de la terra i trasllat a l'obrador, reconstruïx les característiques dels torns de peu i l'instrumental de treball (pp. 270-272), juntament amb les característiques dels forns (p. 278) i la manera de fer una cuita negra. A la part final es troben plànols de forns, una reflexió sobre el futur del sector i bibliografia.

IHE

(Secretaria de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

El libro se refiere a un oficio que está a punto de extinguirse y que en la sociedad actual tiene un uso residual. Por dicho motivo el autor ha querido recoger datos y exponer aspectos sobre los hornos morunos y los espacios de trabajo, así como se menciona como el Ayuntamiento quiere preservar algunos restos. La tradición del cántaro de Verdú es muy antigua y ésta se ha ido renovando de generación en generación hasta mediados del s. XX, en que muchos obradores tuvieron que cerrar.

El cántaro negro de Verdú se vendía mucho a partir del último cuarto del s. XIX hasta el primer cuarto del s. XX; se crearon muchas tipologías que se exportaban a otras zonas de la Península. En la actualidad podemos hallar estos modelos en diversos museos dedicados a la alfarería. El autor Ramon Boleda, ha procurado reseguir la historia de la alfarería de Verdú empleando documentación de archivo y mediante la historia oral o contacto directo con los representantes actuales del sector.

A partir del periodo romano se localizaron en la villa hornos de cerámica para cocer tejas, baldosas y elementos constructivos. Sus restos se han localizado a través de campañas arqueológicas. De hecho había un horno común para tejas a finales de la Edad Media. En los siglos XIV-XVI se construyeron hornos dentro de la muralla, en las calles de Les Eres, Forn d'en Guasch, Margonell y carrer Nou, y poco a poco esto se hizo extramuros, en el camino de sant Miquel.

Los primeros cantareros documentados son Antoni Guasch padre e hijo (ss. XIII-XIV), después a principios del s. XVI aparece documentado Miquel Borrel, como maestro cantarero. El autor reconstruye la biografía de estos alfareros y de otros representantes con los Oorbitg, Porta, Duxins, Stalella, etc. Había cantareros a sueldo que al no tener taller propio se dedicaban también a hacer de payeses.

Hubo un gran aumento de cantareros durante los siglos XVI y XVII; se establecieron unas ordenanzas (que se encuentran en el Arxiu parroquial de Verdú) y en

1605 se fundó la cofradía de San Hipòlit, momento a partir del cual se redactaron contratos de aprendices del oficio y de venta comunitaria (con los precios, hornadas y otras referencias). Menciona su fiesta patronal y las características de los contratos. Sabemos que había una tasa o tallas que tenían que pagar los cantareos (1651, 1652, 1653) y en el libro de tallas se registra la aportación en obra de cada alfarero. Es preciso recordar que gozaban de un estatus dinerario y social superior al resto de payeses de la zona.

Se aporta mucha información como la relación de hornos y obradores documentados (las pp. 159-164 contienen un gráfico y la relación), documentación sobre ordenanzas redactadas por el Estado (1788), el libro de la Unió de Canterers (a principios del s. XVIII) e información sobre la “Sociedad de Alfareros la Industrial” a finales del s. XIX, en la cual se establecían los precios unitarios, las bases por las cuales se habían de regir y la obligación de llevar toda la obra elaborada a un almacén.

Boleda presenta una tipología y terminología de los ss. XVI-XVIII, cita las terreras, el modo de extraer la tierra y el traslado al obrador, reconstruye las características de los tornos de pie y el instrumental de trabajo (pp. 270-272), junto con las características de los hornos (p. 278) y la manera de realizar una cocción negra. Al final se muestran planos de hornos, realiza una reflexión sobre el futuro del sector y bibliografía.

IHE
(Secretaria de la revista)